

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

ΤΑ „ΗΛΥΣΙΑ“

Όσοι από κάθε πνευματική δουλιά, που γίνεται στον τόπο μας, νοιώθουν κάτι που είναι τρανότερο από χαρά, κάτι σαν αναδράνισμα ψυχής που βλέπει χαϊδεμένο της όνειρο να παίρνει σάρκα, χαιρετίσανε με αναγάλλιασμα την άγγελία του κ. Π. Νιρβάνα για τα «Ηλύσια». Με τέτοια άπανουκάτου λόγια και με τέτοιο ύφος θά μιλούσεν η θάγραφεν όποιος θάκρινεν από την πρώτη ματιά την άγγελία του κ. Νιρβάνα, όπου τα όμορφα λόγια τάζουν πολλά. Άληθινά η άγγελία αυτή σου δίνει άφορμή να ξανουχτή ο νους σου σε στοχασμούς και συμπεράσματα για τη φιλολογική δουλιά του καιρού μας, για όλους τους σημερινούς της ιδέας εργάτες, που λίγο η πολύ πασκίζουν να βάλουν κι από μια περτίτσα στα θεμέλια του πνευματικού παλατιού, που ίσως άργότερα ύψωθή μεγαλόπρεπο κι άληθινά βασιλικό. Όπως συλλογίστηκε ο κ. Νιρβάνας τί να γράψη στην άγγελία του, έτσι συλλογίστηκε κι εγώ όταν τήνε διάβασα και μου δόθηκεν άφορμή να κάμω μερικούς στοχασμούς. Μά έτυχεν οι στοχασμοί μου αυτοί να μη συμφωνάνε σ' όλα με τα όμορφα λόγια του κ. Νιρβάνα, γι' αυτό και θά τους πώ εδώ ξερά κι άπότομα, κι όχι με ποιητικό ύφος, σαν εκείνο που είναι μέσα στις πρώτες γραμμές μου.

Σε κάθε πνευματική δουλιά που έχει την άξίωση ανά προσφέρη επίθυμητην ύπηρεσίαν, έρχομένη εις κρίσιμον στιγμήν της λογοτεχνικής εξέλιξης και της αισθηματικής διαπλάσεως του έθνους—όπως λέει στην άγγελία του ο κ. Νιρβάνας—μάρεσει να βλέπω πρώτα-πρώτα την μέθοδο, δηλ. για να το πώ πιο καθαρά, χρειάζεται να μπαίνη στη ζυγαριά από τη μια μεριά η ιδέα κι από την άλλη ο τρόπος που θά μεταχειριστή καθένας για να εφαρμόση στην πράξη την ιδέα του αυτή, και πρέπει το ζύγισμα να είναι πολύ σωστό. Μελέτησα με προσοχή τα «πρώτα δημοσιεύματα» που τάζει η άγγελία, μά δε βρήκα καθόλου σωστό το ζύγισμα. Γιατί, παρακαλώ, πώς τα «Ηλύσια»—όπως λέει ο κ. Νιρβάνας—αφιλοδοξούν να ποθούν εργαλείον παιδαγωγήσεως της έθνικής καλαισθησίας και δημιουργίας κοινού δυναμένου άναντιμετωπίση

την μεγάλην τέχνην του λόγου», όταν αυτά «τα πρώτα δημοσιεύματα» είναι τόσο άνόμια πράματα; Τα «Ηλύσια» δε θά βγούνε μόνο για τους εκλεχτούς, για τους όμοιους δηλαδή εκείνων που έκαμαν «τας μεταφράσεις, πλάσματα σπουδής και αισθήματα των εκλεκτών» μά θέλουνε να «διαβαστούν κι από το κοινό. Τι θά βγῆ όμως για το κοινό—άν τύχη δηλ. κι αυτό λησμονήση τη συνήθεια κι άποφασίσῃ να διαβάσῃ, κάτι που νάξίξη τον κόπο— ύστερ' από το διάβασμα τούτο; Ένα γροθοκόπημα άλύπητο, θαρρώ, μέσα στο κεφάλι του καθενού. Γιατί ποιά μοιασίδα, ποιά σέση ύπάρχει άνάμεσα στην ιδέα του Πλάτωνα και του Λουκιανού και του Έπίκτητου; η του Πλάτωνα και του Σααδῆ; η του Αύγουστίνου και του Ρενάν; η του Γκαίτε και του Τσέχωφ; η του Λεοπάρδη και του Ουάιλδ;

Μή με νομίση κανένας σαφιστή η στενοκέφαλο η κακόπιστο, πώς κανω τάχατις ότι δεν καταλαβαίνω τί ζητούν τα «Ηλύσια». Δε θέλουν αυτά να παιδαγωγήσουν το κοινό; Μά το κοινό, ρωτώ κ' εγώ, μπορεί να γίνη εκλεκτικό μονάχο του για να κρίνη ποιά του χρειάζεται για τη μάρφωσή του; Κ' έτσι σύμφωνα με τους ψυχολογικούς νόμους σφαιρίζεται σε συντήρμια η φιλοδοξία που έχουν τα «Ηλύσια».

Μά θά τα διαβάσουν οι εκλεχτοί κι αυτό τους είναι άκομτό, θά μου άπαντήση κανένας. Δεν ξέρω όμως ποιάς άληθινά εκλεχτός; λίγο η πολύ δεν έχει καθαρή ιδέα όλων αυτών των έργων είτε από το πρωτότυπο, είτε από άλλες μεταφράσεις, γιατί δεν πιστεύω ποτέ ότι ξάρνα η μετάφραση του Σααδῆ του κ. Αργυροπούλου θά είναι καλλίτερη από τη Φρντζέζικη μετάφραση, όπουθε κάνει κι αυτός τη μετάφρασή του. Βλέπουμε το λοιπόν ότι για το κοινό τα «Ηλύσια» δεν είναι, για τους άληθινά εκλεχτούς περισσεύουν. Κ' έτσι καταντώ στο στοχασμό, γιατί τάχατις να μη φιλοδοξήσουν τα «Ηλύσια» να μας δώσουνε μεταφράσματα από τη σύγκαιρη ξένη φιλολογία, που πραγματικά μας είναι χρειζόμενα για να γνωρίσουμε το σημερινό ζετούλιγμα της παγκόσμιας σκέψης στην τέχνη; Δε θά ήταν καθόλου άνώφελες κι άσημησ να εξακολουθούσαν τα «Ηλύσια» το έργο του «Διόνυσου» που, μά την άλήθεια, με τη λίγη του ζωή δεν πρόσφερε και μικρή ωφέλεια στη σύγκαιρη Ρωμαίικη φιλολογία; άν βγαλή κανένας εκείνες τις περιέργες κι άνωποταμίτικες κριτικές του, όλο του τέλλο έργο ήταν πολυ ωφέλιμο.

γιατί το στόμα σου δεν είναι πειά παρθένο, είπε τόσα ψέματα και χαμογέλασε με γλυκάδα σε τους! Τα μάτια σου άκούμπησαν πολλές φορές σε άλλου μάτια παίζοντας την κωμωδία της άγάπης, τ' αυτά σου άκούσανε πολλές έρωτικές φράσεις για τη χερη του κορμιού σου, και τη λυγερή σου μέση πολλά χέρια σφίζανε με πόθο περισσότερο άπ' όσο έπρεπε στο ζετρίλλαμα του χορού και το χέρι σου πολλές φορές θά ξεχάστηκε με χαριτωμένη άφρημάδα σε άλλου χέρι.

Λέε, πώς δεν κάνεις τίποτα, μά κάνεις πολύ. Τι κι' άν κανείς δεν έχει χειροποιαστή άπόδειξη της ελαφρότης σου, άφου αυτός ε μασκασμένος έρωτας, που με τόση άφέλεια τον λές φλέρτ σου άφαιρεί την άγνότη σου, σου κλέφτει από την ήθικιά σου ύπαρξη;

Έγώ θυμωμένος μαζί σου; άν κάποιος από τους δυό μας φταίει, αυτός ο κάποιος είμαι γώ, που δεν ξέρω να σε νοιώσω.

Πόσο σαληρά θά σου φαίνονται τα λόγια μου, δεσποσύνη, μά συμπαθάτε έναν, που δε συχάζει τα σαλόνια και δεν ξέρει τη γλώσσά τους, γιατί έμαθε μονάχα τη γλώσσα της άλήθειας.

Έλπίζω όμως, που το γραμμα μου θά διαβάξη, ενώ έτοιμάζεσαι να πας σε κάποια διασιειδαση που βέβαια θ' άνταμώνησε τον κόσμο του γούστου σου—τί όμορφη θάσαι καλοντυμένη με την τέχνη που ξέρεις κι' έχεις σ' όλα σου!—κι' έτσι άν τα λόγια μου έτυχε να σε πειραξουν λιγάκι, γλήγηρα θά τα λησμονήσης, άρχίζοντας σε κανένα σαλόνι, στο θέατρο, στο τέννις η σε καμιά ποδηλατοδρομία κάποιου καινούριου άθως παιγνιδάκι, κάποιου χωρίς καμμιάν ύποχρέωση φλέρτ.

Κέρκυρα 30)10)05.

ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

Μιά φορά ένας νέος από την Έρέτρια μαθήτεια κοντά στο φιλόσοφο Ζήνωνα περισσότερο καιρό από όσο έπρεπε. Κι άμα γύρισε στην πατρίδα του τότε ρώτησε ο πατέρας του σαν τί σοφί είχε τάχα μαθει.

— Θά σου δείξω, άποκρίθηκε.

Μά ο πατέρας θύμωσε και τον έστρωσε στο ξύλο. Τότε κι ο νέος, άφου τις έφαγε χωρίς να μιλήση και ήσυχα, του είπεν:

— Άφου λοιπόν έμαθα να ύπομένω το θυμό του πατέρα.

του πῆ. Τῆς πῆρε τὰ χέρια στὰ δικὰ του και τῆς έδωσε το πρώτο φιλί. Καθησαν χαμηλά στα χορτάρια άπ' τις δυό μεριές του φραχτή. "Εβγαλ' ένα κλαδί να βλέπωνται. Καθησαν λίγο άμίλητοι, ντροπαλοί. Κοντά τη ρώτησε:

— Πώς ήρθεν ο πατέρας σου. Μαλάμω; θά σε παντρεύουν έμαθα.

— Μά έσυ θ' άργῆς. Πότε;

— Θέλω τρία χρόνια ακόμα να τελειώσω, μά με δυο... όμως θά σε δώσουν στο Λεμονάρα.

— Και τον θέλω εγώ;

Στη στιγμή φάνηκε άπ' τον όχτο ο Λεμονάρας. Ηῆρ' αυτή τη στάμνα κ' έτρεξε. Ο Γιώργος χαμήλωσε πλιότερα.

— Μην κρύβεσαι, σε βλέπουμε.

Σηκώθηκε.

— Σε φοβόμαι τάχα να κρυφτώ;

— Έννοια σου και ξέρεις τί θά σου κάνω; θά σε κρεμάσω καμμιά μέρα σ' ένα δέντρο εκεί παρακάτω να σε βλέπη καλύτερα.

— Μην τό λές μονάχα.

— Ξαναβῆς άν θέλεις και σου δείχνω εγώ.

Δεν άπάντησε γιατί κάποιος περνούσε. Έφυγε. Όπλο κανένα δεν είχε. Ός τη νύχτα βῆκε ένα. Θά πήγαινε αύριο στο κυνήγι. Να ιδῆ ποιών φοβε-

ρίζει!

Βῆκε νωρίς κοντά άπ' το γέωμα. Κατέθηκε στο ρέμμα που παραπάνω περνούσαν άντίκρυα οι δρόμοι για τα πηγάδια. Ήταν κάψη πολλή. Οι ταιντζέροι τραγουδούσαν μ' όλα τους τα δυνατά. Η χλόη είναι μαραμμένη. Που και που άνθίζει η ρίγανη. Κατ' άπανου στα φουντωτά πουρνάρια οι γριμπιλίνες. Γύρω στους όχτους σταυρώνονται τα μονοπάτια. Άγάλια άγάλια άπόσκισσε το ρέμμα. Ο ήλιος έγειρε. Παλιός μύλος ψηλά βάρεται κόκκινος. Βῆκε ψηλά. Κάποτε περνάει κι ο Λεμονάρας. Έχει καλαμίδι και ψάρια στο χέρι. Στο λαμό μεταξωτό μαντήλι δεμένο. Ο σκύλλος του δε φαίνεται μπροστα. Ο Στάθης Κονόμος φάνηκε κ' εκείνος από κοντά.

— Έβγαλες λαγό;

— Περιμένο.

Σε κάμποσο φάνηκε ο σκύλλος. Έρριξε μια πέτρα να τον έρεθίσῃ. Εκεί που ώρμούσε κατά πάνω του πυροβόλησε κ' έφυγε προς τα κάτω. Έσκουζεν ο σκύλλος δυνατά με πόνο. Αυτός πάλι βῆκε άπάνω και πρόφτασε τον Κονόμο κάτ' άπ' τις συκιές του δρόμου.

— Άντι για λαγό, θαρρώ πώς βάρεσα ένα σκύλλο. Νομίζω πώς είναι και του Λεμονάρα.

— Έρείς, αυτός γράψε του Άφεντάκη το κορίτσι.

— Μά θαρρώ πώς θά του τό δώσουν τί άκούς έσύ;

— Η μάνα της λέει θά κανη έπιστήμονα. Χαμογέλασε.

— Και ποιάς είν' αυτός;

— Ποιάς άλλος από σένα.

Στο δρόμο η χαρά τον πλημμυρούσε. Θά εύρισκε το Νίκο Άφεντάκη. Ηθά του έλεγε:

"Άκουσα ποιάς σκέτωσαν το σκύλλο του Λεμονάρα, έμαθες ποιάς;

— Όχι.

— Ξέρεις, να τον σκότωνα εγώ;

Έκείνος θάπορούσει!

Τον βῆκε και καθονταν πρωί μ' άλλους. Μιλούσε κείνη τη στιγμή και δεν τον πρόσεξε. Έλεγε:

— Λένε πώς τον σκότωσεν ο Κακός. Μ' αυτό άν είναι σωστό, παθαίνει. Μπορεί να παη φυλακή. Τι σου χρωστώ να μου σκοτώσης το σκύλλο;

Έφυγε άλαφρά να μην τον προσέξουν. Πῆγε ψηλά σε μια τούμπα. Έπεσε. Τα πουρνάρια δρίζουν τον ουρανό άπ' τη μια μεριά. Άπ' την άλλη κάτω θάλασσα. Η θάλασσα ήσυχη η στεριά είναι έρημική. Ο ήλιος άπλώνεται παντού. Ένα βαπόρι